

Artūro STAPONKAUS nuotr.

Algimantas Kačiuška parašė ir išleido knygą „Šaškių kompozicija Lietuvoje“. Tai pirmasis leidinys apie šios sporto šakos raidą mūsų šalyje.

Ši knyga pristato šaškių kompozicijos raidą, pasižymėjusius Lietuvos šaškių kompozitorius, sprendėjus, publikuojamas ir 400 kompozicijų rinkinys.

Šaškių kompozicijos istorija išguldyta šiauliečio knygoje

Atkelta iš 1 psl.

Rūta JANKUVIENĖ
rjank@skras.lt

Per istorinę prizmę

Algimantas Kačiuška sako, jog seniai kirbėjo mintis rašyti knygą.

Pats yra Lietuvos šaškių kompozicijos mėgėjų organizuotos veiklos pirmeivis. 1980 metais tapo Lietuvos šaškių federacijos (LŠF) Kompozicijos komisijos pirmininku, vadovavo komisijai du dešimtmečius. Kai 2001 metais įsisteigė Lietuvos šaškių kompozicijos mėgėjų sąjunga (LŠKMS), buvo išrinktas jos pirmuoju prezidentu ir vadovavo dešimtmetį. Vėliau prie LŠKMS vairo grįžo 2018 metais ir vadovauja iki šiol. LŠKMS yra Lietuvos šaškių federacijos kolektyvinė narė.

„Nuo 1991-ųjų leidau tęstinį nepilnodinį leidinį „Šaškių kaleidoskopas“, buvo išėję 19 numerių, ėjo leidinys iki 2016 metų. Kai 2018 metais baigiau darbo karjerą, buvo minčių sudėti į knygą Lietuvos šaškių kompozicijos istoriją. Ji prasidėjo 1958–1959 metais, bet tik 1980 metais atsirado organizuota struktūra, kuri ėmė rengti kompozicijos varžybas. Nuo tų metų kaupiau archyvą apie visus čempionatus – ir šaškių kompozicijų sudarymo, ir kompozicijų sprendimo. Archyvas didžiulis, reikėjo jį pakelti, peržiūrėti. Kolegos taip ir sakė, kad niekas kitas be manęs knygos ir neparrašys“, – pasakoja autorius.

Sėdo rašyti 2021 metų balandį, paskatintas tuometinės Lietuvos šaškių federacijos vicepirmininkės Romos Šidlauskienės. Federacija ženkliai prisidėjo prie knygos leidybos. Knyga gausiai iliustruota, išleista 300 egzempliorių tiražu, spausdinta Lenkijoje.

Autorius tikisi, jog ji bus įdomi visiems – ir tiems, kurie tik šiek tiek išmano žaidimo taisykles, ir patyrusiems šaškių mėgėjams bei patiems šaškių kompozitoriams ir kompozicijų sprendėjams.

„Tai ne vadovėlis, ne metodinė medžiaga, nors yra ir apie tai, kas yra kompozicija, kokie jos žanrai. Sudėjau ir 400 kompozicijų – geriausių kūrinių rinkinį iš Lietuvos čempionatų. Kadangi šaškių diagramos suprantamos visų šalių šaškių mėgėjams, vertėjo nereikia, tai knyga jau susidomėjo ir kitose šalyse“, – pasidžiaugia autorius.

Siantas jau išsiuntė pagal knygų platintojų užsakymus į Kiniją,

Nyderlandus.

Knygoje yra įdomybių ir apie patį šaškių žaidimą, ir šaškių rūšių įvairovę. Žinoma, jog Egipte šaškėmis buvo žaidžiama 600 metų prieš Kristų. Skirtingose šalyse susiformavo ir skirtingi šaškių žaidimai. Be populiarių pas mus paprastųjų (rusiškių) ir šimtalangių šaškių, yra ir čekiškos, ir itališkos, ir ispaniškos, ir braziliškos, kanadietiškos, angliškosios-amerikietiškosios.

Autorius dalijasi žiniomis ir apie šaškių žaidimo ištakas Lietuvoje. Pagal archeologinius radinius šaškėmis buvo žaidžiama XV–XVI a. Valdovų rūmuose. XIX a. pradžioje šaškės buvo žinomos Vilniaus universitete. Vienas iš jo studentų, labai žinomu poetu vėliau tapęs Adomas Mickevičius net parašė poemą apie šaškes „Warcbay“ („Šaškės“).

Kas ta kompozicija?

Lietuvos šaškių kompozitoriai sudaro kompozicijas paprastosioms ir daugiausia šimtalangėms šaškėms.

„Kompozicija – tai užduotis atskleisti šaškių žaidimo grožį, dirbtinai sukuriant pozicijas lentoje. Nebūtinai tai turi būti labai sudėtinga užduotis“, – sako A. Kačiuška.

Pagal žanrus kompozicijos būna problemos, etiudai, miniatiūros. Jeigu lygintume su muzika, problemos – tai rimtoji muzika, miniatiūros – lengvoji, populiarioji.

Kompozicijose gali būti tik vienas sprendimo variantas. Jeigu yra daugiau, kompozicija griūna, ji „išbrokuojama“. Knygos autorius pasidalija, jog dabar kompiuteriai padeda patikrinti, ar nėra antro sprendimo varianto. Jis neatmeta, kad anksčiau sudarytose kompozicijose gali būti tokių atvejų.

„Bet kadangi jos buvo čempionatuose, tai yra ir į knygą sudėtos, kad neiškraipytume istorijos, to, kas buvo, – pabrėžia A. Kačiuška. – Kompozicijų sudarymo konkursai yra neakivaizdiniai, tik sprendimų varžybos yra tiesioginės ir netiesioginės. Dabar į kompiuterį užduotį gali įsivesti ir kompiuteris sprendžia. Su kompiuteriu neįmanoma varžytis, todėl dabar netiesioginės kompozicijų sprendimo varžybos beveik neberengiamos, tuo tarpu tiesioginėms tai neturi reikšmės.“

Šiauliečių indėlis – svarus

Knygoje pristatomi 24 šaškių kompozitoriai ir kompozicijų

sprendėjai, įvardyti jų pasiekimai. Gausu faktinės medžiagos apie Lietuvoje vykusius čempionatus, tarptautinius konkursus.

„Geriausi Lietuvos pasiekimai yra šimtalangių šaškių kompozicijose, – pabrėžia A. Kačiuška. – Pasaulio čempionu yra tapęs kompozicijos didmeistris Benjaminas Morkus, pasaulio vicečempionu – kompozicijos didmeistris Valdas Bieliauskas, jis kilęs iš Šiaulių, dabar gyvena Ispanijoje.“

A. Kačiuškos žodžiais, Šiaulius galima laikyti šaškių kompozicijų centru. Nuo 1983 metų Šiauliuose vyko dauguma Lietuvos šaškių kompozicijų sprendėjų čempionatų, vyko šaškių kompozitorių seminarai ir dauguma LŠKMS suvažiavimų.

Iš Šiaulių kilę, be jau minėto Valdo Bieliausko šaškių kompozicijos didmeistris daugkartinis Lietuvos čempionas Rimas Mackevičius (dabar gyvena Vilniuje) ir Lietuvos čempionatų prizinininkas Steponas Petrauskas (gyvena Kėdainių r.).

Šiaulietis Arūnas Bučinskas yra Lietuvos šaškių kompozicijų sprendimo čempionas (1997 m.) ir daugkartinis kompozicijų sprendimo čempionatų prizinininkas.

Šiaulietė yra dabartinė Lietuvos šaškių federacijos viceprezidentė Sandra Laurutienė.

Šiauliuose šaškių klubas buvo įkurtas dar tarpukariu – 1933 metais. Kaunas tik pralenkė Šiaulius, Kaune 1932 metais buvo surengtos pirmos šaškių varžybos. Lietuvos pirmasis paprastųjų šaškių čempionatas įvyko 1950 metais, o šimtalangių – 1954 metais. Lietuvos šaškių federacija įkurta 1959 metais, o Pasaulinės šaškių federacijos nare tapo tik 1992 metais.

Autorius knygoje dalijasi ir sąsajomis su Pasaulinės šaškių federacijos (FMJD) Kompozicijos komitetu (CPI), kurio nariu ir generaliniu sekretoriumi yra buvęs. Šis komitetas dėl nesutarimų buvo panaikintas 2017 metais. 2020-aisiais įkurta Europos šaškių konfederacijos (EDC) Kompozicijos komisija (CPI), kurios narys dabar yra A. Kačiuška.

Knygą rašant ir atiduodant spausdinti, karas Ukrainoje dar nebuvo prasidėjęs, jo atgarsio knygoje nėra. Bet A. Kačiuška pabrėžia, jog atsiriboja nuo Baltarusijos ir Rusijos šaškių kompozicijos mėgėjų, nes jie nepareišė savo pozicijos dėl Rusijos agresijos Ukrainoje. Dėl karo neįvyko ir suplanuoti Europos taurės etapai Baltarusijoje, Rusijoje.

Nuo paauglystės kuria šaškių kompozicijas

„Aš, kaip dauguma, šaškėmis pradėjau žaisti vaikystėje, gyvenau kaime prie Žagarės, tėvas nupirko šaškes, mokiausi žaidimo ir iš knygos, kurią radau išmestą“, – prisimena A. Kačiuška.

„Vis prisimenu vieno žinomo rusų šaškininko žodžius, kad jeigu jis gyventų Lietuvoje, o ne gūdžioje Rusijoje, tai rastų kitokių užsiėmimų ir be šaškių. Galiu palyginti, kad ir Lietuvos pakrašty nelabai daug buvo pramogų, gal dėl to šaškes pamėgau?“ – svarsto jis.

Žagarės vidurinėje mokėsi, būdamas penktokas jau aplošė vienuoliktokus.

„Tik rajone varžybų nebuvo, tad dalyvaudavau šaškių žaidėjų korespondencinės varžybose, bet man daugiau patiko kompozicijos. Pradėjau jas ir spręsti, ir sudarinėti būdamas 13–14 metų, siunčiau spausdinti laikraščiuose ir specializuotuose šaškių žurnaluose. Kai 1973 metais atvažiavau į Vilnių studijuoti universitete psichologijos, mane jau žinojo, dalyvaudavau žaidimo varžybose, buvau kandidatas į sporto meistras, – pasakoja A. Kačiuška. – Tada šaškių kompozitorių buvo nedaug, mane skatino jas kurti.“

A. Kačiuškos darbo karjera buvo susijusi su Šiaulių odų pramone, gamyba, buvo įmonių vadovas, bet šaškių sportui aistra niekada neblėso.

Jis yra daugkartinis Lietuvos šaškių kompozicijos čempionas ir prizinininkas, pirmajame pasaulio čempionate yra užėmęs 8-ą vietą. Jam suteiktas kompozicijos didmeistro vardas ir FMJD šaškių kompozicijos arbitro vardas.

„Šaškių kompozitorių bendruomenė nėra didelė, tai elitinis žaidimas, šaškių žaidėjas gali ir nesugebėti kompozicijos sudaryti. Lietuvoje dabar 14–15 kompozitorių sudarinėjame kompozicijas, sprendimų čempionatuose yra daugiau žaidėjų. Bet tie skaičiai nieko nereiškia, nes namuose daug kas sprendžia šaškių kompozicijas, – sako A. Kačiuška. – Jau penkiolika metų turime ir savo atskirą tinklalapį, kas domisi šaškėmis, tai ir kompozicijas mėgina spręsti, pasižiūri ir treneriai, vaikams mokytį jas naudoja.“

„Šaškės ugdo atkaklumą, skaičiavimą, loginį mąstymą. Apie kompozicijų kūrimą sakoma, jog tai ir sportas, ir menas, gal net ir mokslas“, – sako šaškių kompozicijos didmeistris.

Ekskursijose prabilus Šiaulių pastatai

Rugsėjo 24–25 dienomis Šiauliuose vyks atviros architektūros savaitgalis „Pastatai kalba. Šiauliai“.

Renginio metu duris atvers penkiolika išskirtinių Šiaulių miesto pastatų, jie tik renginio metu atskleis kiekvienam kasdien neprieinamas erdves.

Savanorių gidų vedamos nemokamos ekskursijos kvies išgirsti pasakojimus apie pastatus ir jų aplinką.

Per atviras architektūros savaitgalio ekskursijas bus aplankyti Šiaulių medžiotojų ir žvejų draugijos namai, Šiaulių rajono savivaldybės pastatas, individualus gyvenamasis namas (Miglovaros g. 6), Centriniai pašto rūmai, Šiaulių apskrities priešgaisrinė gelbėjimo stotis (II komanda), verslo centras „Baltas lašas“ (buvęs bankas „Snoras“), Šiaulių bankas (buvęs prekybos centras „Aiva“), viešbutis „Šaulys“, Šiaulių vandentiekio bokštas, Vilniaus universiteto Šiaulių akademija, Chaimo Frenkelio vila ir buvusi odų fabriko teritorija, Mokslinių tyrimų laboratorija, krepšinio akademija „Saulė“ ir buvusi Šiaulių televizorių gamykla, Šiaulių arena ir „Šiaulių baldų“ parduotuvė.

Renginio organizatorius – VšĮ „Architektūros fondas“. Renginys yra nemokamas ir atviras visiems.

Parengta pagal organizatorių inf.

Parodoje – Valerijono Vytauto Jucio ekslibrisai

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos Meno ir muzikos skaitykloje veikia Valerijono Vytauto Jucio ekslibrisų paroda.

Valerijonas Vytautas Jucys gimė 1930 metais Skuodo rajone, Truikinių kaime, mirė 2016 metais Vilniuje. 1957–1963 metais studijavo grafiką Lietuvos TSR valstybiniame dailės institute (dabar – Vilniaus dailės akademija).

Dirbo taikomosios, knyginės, lakštinės grafikos ir ekslibriso srityse. Dalyvavo daugiau nei 200 ekslibrisų konkursų, bendrose parodose. Apdovanotas premijomis, medaliais, diplomais. Nuo 1966 metų vadovavo Lietuvos dailininkų sąjungos ekslibriso grupei. Rengė Lietuvos ekslibriso parodas, Vilniaus ekslibriso bienales. Daugelio šių parodų katalogų sudarytojas ir dailininkas.

Pasak Dariaus Jucio, Valerijono Vytauto Jucio sūnaus, ekslibrisus tėvas pradėjo kurti dar studijų metais. Gali būti, kad draugystė su Vincu Kísarasku nukreipė kūrybą ekslibriso link ir tam, kad gyvenimą skirtų ekslibriso parodoms organizuoti.

Kiekvienas linoraižinis kūrėjui buvo svarbus ir tuo metu brangiausias. Dirbdavo tol, kol būdavo visiškai patenkintas, kai kuriuos raizinius darydavo po keletą kartų.

Valerijono Vytauto Jucio ekslibrisų paroda bibliotekoje veiks iki rugpjūčio 30 dienos.

Parengta pagal bibliotekos inf.